

УДК 94(477)"1914/1918"

ЗЕРКАЛЬ М. М.

м. Миколаїв

ПАМ'ЯТЬ ПРО ПОЧАТОК ТРАГЕДІЇ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА СЬОГОДЕННЯ

В статті здійснено ще одну спробу історичного аналізу початкового періоду Першої світової війни та складної етнополітичної ситуації українців щодо подальшої долі розпорошеного етносу між ворогуючими політичними союзами, мотивами дій та рішень які в подальшому вплинули на розгортання процесів політичного та територіального об'єднання нації та тривалого шляху до створення власної незалежної держави.

Ключові слова: війна, втрати, державність, збройне протистояння, політичні акти, народ, політичні партії, рухи, лідери, Антанта, Троїстий союз.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В 2014 році відзначили сторіччя з початку Першої світової війни і на сторінках наукових видань з'явилась низка робіт які знову намагаються використати традиційні схеми та критерії у оцінюванні подій початкового періоду. Слід не лише пригадувати цей трагічний історичний факт, а також і здійснити певний аналіз передумов, причин та наслідків використовуючи сучасні історичні парадигми та методологічні здобутки. Перша світова війна ніколи не може відійти на другий план серед історичних проблем, залучення до збройного протистояння переважної більшості країн на початок ХХ ст., а саме 38 з 59 держав, вже цей факт повинен обумовити важливість повернення до історичного наукового дослідження цієї проблеми [48, с. 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перша світова війна, її початок була об'єктом досліджень як українських, так і зарубіжних істориків. Незважаючи на це науковці повинні знову і знову повертатись до вивчення цих трагічних і героїчних подій ХХ ст. Шацилло В. К. в своїй роботі «Остання війна царської Росії (2010), Молодяков В. Е. в книзі «Перша світова: війна, якої могло не бути (2012), Міронов В. Б. «Перша світова війна. Боротьба світів (2014) та багато інших.

Фактично всі автори наукових розвідок намагаються негативно оцінити сам факт виникнення Першої світової війни, навіть спроб альтернативного висвітлення без жорсткого нав'язування читачеві своїх оцінок немає, що зумовлює потребу усунути цей недолік. Так вже склалося, що українці опини-

лися по обидва боки ворогуючих блоків і змушені були вести саме братовбивчу війну, що не набуло достатнього висвітлення в науковій літературі.

Формування цілей статті (постановка завдання). Автор спробує проаналізувати історичні передумови поділу на два табори провідних країн світу та неминучості саме збройного їх протистояння в наукових дослідженнях істориків як радянського періоду, так і етапу незалежності України, визначити братовбивчий характер війни для українського етносу.

Виклад основного матеріалу. Радянська історична наука намагалась за будь яку ціну визначити «імперіалістичний» характер війни. Найбільш ґрунтовний аналіз було здійснено А. Зайончковським в двотомній праці «Світова війна 1914–1918 рр.» [16, с. 5]. Здійснюваний економічний аналіз конкурентної боротьби на світових ринках створював у читача відчуття відірваності інтересів імперіалістичної верхівки країн та народних мас, до складу яких входили перш за все представники робітничого класу. Зазначений підхід був ідеологічно заангажованим і не давав можливості відчутти і зрозуміти чому в економічних суперечках окремих родин прийняла участь значна частина населення Європи, продемонструвала взірці відданості та самопожертви на полях брані, в тилу [33, с. 14]. Невже можна «загіпнотизувати» населення країн і змусити йти на загибель заради ворожих їм інтересів?

Як відомо, 28 червня 1914 р. в Сараєво було здійснено замах на нащадка австрійського престолу, внаслідок якого загинув

Франц-Фердинанд та його морганістична дружина Гогенбург [12, с. 5]. Австро-угорський уряд за згодою німецького кайзера Вільгельма висуває Сербії 23 липня 1914 р. 10 вимог, які не виконуються впродовж обумовлених 48 годин [44, с. 21], адже жодна держава, якщо вона визнає себе незалежною не піде на ліквідацію осередків національної культури та виховання внаслідок дій окремих терористичних угруповань. Сербія у своїй відповіді погодилась на всі умови австрійського ультиматуму, за виключенням однієї, яка торкалась участі австро-угорських чиновників в розслідуванні питання про співучасть сербських урядових кіл в сараєвському злочині, слід зазначити, що ця відмова поширювалась лише на випадок, якби цей спосіб участі не відповідав нормам міжнародного права. Одночасно Пашич висловив готовність віддати справу Сербії на вирішення Гаазького міжнародного суду у випадку, якщо б віденський уряд висунув додаткові умови [17, с. 15]. Далі ми стали свідками незворотного розгортання подій, які слід вивчати та намагатися уникнути в подальшому історичному житті невеликих територіально та економічно слабких країн. Зіткнення Троїстого, згодом Четверного союзу (Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина, Болгарія) і Антанти (Росія, Англія, Франція) фактично було неминучим і сараєвське вбивство лише стало приводом трансформації прихованого конфлікту у збройну форму його розгортання [18, с. 337]. Сучасні події в Україні викликають серед істориків певні аналогії з трагічними передумовами Першої світової війни. Загострення економічних конфліктів між провідними економічно і військово країнами завжди намагалися політики обґрунтувати сутічками заради «слабких» країн.

Наукові історичні роботи періоду незалежності на жаль намагаються більше уваги приділити аналізу політичної та етнічної історії українського народу територій які входили до ворогуючих союзів. Зіткнення етнічних українців – ось проблема яка «випадає» з поля зору науковців. Зрозуміло, не слід просто зазначати, що в російській армії було мобілізовано 3,5 млн. етнічних українців, а в австрійському війську 250 тис. чол., обов'язково

потрібно піддавати аналізу мотивацію людей участі у збройних формуваннях відповідних країн [4, с. 314].

Сподівання українців, що завдяки виявленому на полях брані героїзму російський уряд стане прихильно ставитись до етнонаціональних та державницьких запитів, розшириться можливість діяльності національних політичних партій, почнеться процес відродження історичних форм та видів самоврядування тощо, виявилися марними. Схожа ситуація щодо національних перспектив була і в польському питанні [10, с. 539]. Так келецький депутат В. Яронські висловлював сподівання, що «пролита наша кров та страхіття вбивчої для нас війни призведуть до возз'єднання розподіленого на три частини польського народу» [36, с. 180]. Вимагати в умовах війни від царського уряду створення умова для автономізації частини власної території за національною ознакою, як мінімум, нереалістично. Відозва від 30 липня 1914 р. С. Петлюри «Війна і українці», як раз і підтверджує те, що тогочасні політики в тих умовах усвідомлювали не реалістичність відповідних планів і закликали українців, значна частина яких мешкала саме в російській території, лояльно і патріотично виконувати свій обов'язок перед Російською державою [11, с. 63]. Дійсно, чого слід було чекати від політиків в той період – закликів до дезертирства, переходу на бік країн «австрійської орієнтації»? Це питання риторичне.

Незрозумілим здається висновок в роботі О. Субтельного «Україна історія» що «...єдиним позитивним аспектом війни було те, що вона виснажувала воюючі імперії, створюючи тим самим нові політичні можливості для своїх пригноблених підданих...» [42, с. 297]. Фактично автор дає позитивну оцінку братовбивчої війни, участі в антагоністичних союзах представників однієї нації. Тоді виникає питання, а що ми повинні називати патріотизмом? Яким же чином можна підійти до вирішення цього питання. Можливо відповідь криється в роботі колективу авторів на чолі з Ю. Зайцевим, але досліджуючи відповідну працю ми можемо лише побачити згадування про події на окупованих Австро-Угорщиною територіях, а саме «...28 червня 1914 р. у

Львові відбувся Шевченківський здвиг – масовий огляд формувань «Січі», «Сокола», «Пласту» та інших напіввійськових товариств, які морально та фізично готували юнацтво до майбутніх битв за відродження власної держави...» [11, с. 65]. В цій роботі вже зазначається, що до російської армії було мобілізовано 4 млн. українців, а понад 300 тис. служили в цісарському війську. Тобто цифри дещо різняться з даними О. Субтельного в бік збільшення участі етнічних українців на ворогуючих сторонах [45, с. 296]. Яким же мало бути бачення подальшої боротьби за створення власної держави з боку Троїстого союзу? Невже уряд Австро-Угорщини презентував плани надання українським землям автономії за умови завоювання решти земель заселених етнічними українцями?

Досить цікаві факти сьогодні стали доступні науковцям завдяки відкриття доступу до них, а саме в роботі Шацко В. К. «Перша світова війна 1914–1918. Факти. Документи», незважаючи на її російське походження, наводяться міркування К. фон Гетцендорфа, начальника Генерального штабу австро-угорської армії, який зазначав, що «Два принципи були в різкому конфлікті один з одним: або збереження Австро-Угорщини як конгломерату національностей, який повинен виступати як єдине ціле перед зовнішнім світом і вбачати своє благо під владою одного государя, або ж зростання окремих незалежних національних держав, які мають претензії на свої етнічні території Австро-Угорщини і таким чином викликають руйнування монархії [48, с. 20].

Конфлікт між цими двома принципами, який зростав, досяг найвищої стадії внаслідок поведінки Сербії. Його вирішення неможливо було відкладати».

Ймовірно що саме ці два принципи і слід сьогодні знову проаналізувати відповідно з інтересами українського етносу, а одже і визначити який характер носила війна щодо участі в ній на протилежних ворогуючих формуваннях. Ми стали свідками прихованого маніпулювання з боку Німеччини Австро-Угорщиною, адже їх розрахунок полягав в тому, якщо Росія не втягнеться у збройне

протистояння на боці сербів, то у війні здобуде перемогу Австро-Угорщина і це мало піти на користь центральним країнам, тобто про створення умов для національного розвитку та автономізації органів влад на Галичині не йшлося. Участь українців в цьому випадку в збройному конфлікті нібито не набувала патріотичних рис, адже жодних натяків на відшкодування за загиблих людей на фронті національній державі не було.

З іншого боку, у випадку участі Росії у збройному конфлікті, Німеччина вступала у війну у вкрай вигідних економічних та збройних умовах, особливо на морських просторах.

Цікавим виглядає аналіз реакції з боку українських політичних кіл початкового етапу розгортання Першої світової війни В. В. Світличної в роботі «Історія України», в якій зазначається, що західно-українські політичні партії одностайно виступили на боці Австро-Угорщини і 1 серпня об'єдналися в Головну Українську Раду (ГУР) з метою мобілізувати сили українців для війни з Росією. Саме за ініціативи ГУР створюється легіон Українських Січових Стрільців чисельність 2,5 тис. осіб якраз і було сформовано з молодих вихованців організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт». Документи засвідчують, що бажаних було 28 тис. чоловік. Чому так сталось? Про надання певних автономних прав не йшлося в жодному урядовому документі.

Наддніпрящина продемонструвала певний розкол у поглядах та підходах щодо подальшої діяльності представників політичних угруповань, а саме: УСДРП на чолі з С. Петлюрою, як вже зазначалося вище, керівництво ТУП та інші політичні партії стали на підтримку офіційної Росії; частина ТУП (Київська рада) закликала українців до нейтралітету; частина УСДРП на чолі з В. Винниченком засудила війну і виступила за поразку Росії під гаслами «Геть війну! Хай живе автономія України!»; соціалісти (УСДРП, «Спілка») емігрували до Західної України та створили у Львові 4 серпня 1914р. Союз Визволення України – СВУ (В. Дорошенко, Д. Донцов, М. Меленевський, М. Залізняк, А. Жук, О. Скоропис-Йолтуховський та ін.). Вони своєю метою проголосили створення самостійної української держави, встановлення конституційної

монархії, заснування демократичного устрою, надання рівних прав і свобод представникам всіх національностей, забезпечення самостійності української церкви і для досягнення цього вирішили співробітничати з Німеччиною та Австрією проти Росії. Завдяки їх діяльності виділили для українських полонених окремі табори в Австрії та Німеччині. СВУ навіть отримував матеріальну допомогу від Четверного союзу, яка зараховувалась як державний борг майбутньої самостійної України.

Перед населенням Правобережжя виступали Д. Дорошенко, А. Вязлов, А. Ніковський із закликами поєднати свою долю з Росією. Вони брали участь у роботі Комітету Південно-Західного фронту Всеросійського Союзу земств і міст, створеного з метою посилення оборонного потенціалу Російської імперії.

В Києві емігранти-москвофіли Західної України створили «Карпато-русский освободительный комитет», який закликав галичан зустрічати російську армію як визволительку [45, с. 215].

Таким чином, ми стали свідками відсутності однастайності в політичних настроях та уподобаннях етнічних українців. В умовах національного та культурного тиску як в Австро-Угорщині, так і в Росії були різні підходи щодо бачення свого майбутнього в межах цих країн. Чомусь підпорядковані Австро-Угорщині землі виявили однастайно вороже ставлення щодо участі Росії в війні, а Правобережжя продемонструвало свою незорганізованість, відсутність єдиної позиції та відповідно незрозумілість подальших дій, а отже і невизначеність щодо оцінки участі в подальшому на полі бою українців з боку ворогуючих сторін. Що це? Особлива національна риса? Недостатня політична сформованість та розвиток ідей національної єдності?

Висновки. Таким чином, розглянувши початок Першої світової війни в українському вимірі слід зробити певні узагальнення. Жодна з політичних верхівок питання поєднання українського етносу в будь-якій адміністративно-територіальній формі не розглядало навіть гіпотетично. В роки окупації західноукраїнських земель російська влада створила генерал-губернаторство. Перші ж кроки

стали виявом тоталітарної політики царизму і спроби помститися антиросійським настроям місцевого населення на початку війни. Так, Г. Бобринський, який очолював генерал-губернаторство почав закривати українські школи, культурні установи та періодичні видання вважаючи саме їх основною причиною антиросійських настроїв пересічних українців. Причому, що цікаво, після приходу австрійців аналогічні заходи були «успадковані» вже новою владою. Тобто ніякої «вдячності» українці не відчували. Визначити глибинні причини однастайності поглядів населення Західної України та різновекторність політичних організацій Правобережної України складно. Можливо відповідь криється в етнонаціональному складі населення, саме етнічне переміщення з представниками титульної російської нації, намагання шляхом співпраці з царськими органами влади здобути політичні та економічні, кар'єрні дивіденди спричинило ситуацію безпорадності пересічних українців на Правобережжі визначити чітко свою позицію гуртом. Спостерігаючи на конкретних прикладах зацікавленість в українцях тоталітарної держави у населення і їх політичного керівництва створювались настрої прихильного ставлення щодо підтримки Росії в світовій війні. Не слід також не враховувати фактору наявності найбільшої за чисельністю сухопутної армії, адже основним театром бойових дій так і залишалась суша.

Відсутність власних військових формувань та державних органів управління підштовхували українців ставати на бік одного з політичних угруповань не отримуючи жодних гарантій про подальшу вдячність, або надання будь-яких національних прав і свобод в межах імперії що і стало однією з причин подальшого трагічного розгортання історичного життя українців. Одночасно слід підкреслити, що провідні європейські країни, порівнюючи з сучасними подіями в світі, наприклад американо-іракська війна, анексія Кримського півострова, враховуючи можливі наслідки, могли б і не прореагувати таким чином, але....

Список використаних джерел

1. Агеев А. М., Вержовский Д. В. и др. История первой мировой войны 1914–1918 гг. — М.: «Наука». — Т. 1. — 709 с.

2. Айрапетян М. Э., Кабанов П. Ф. Первая мировая империалистическая война 1914–1918 гг. / М. Э. Айрапетян. — М.: «Просвещение». — 214 с.
3. Бондаренко В. Герои Первой мировой / В. Бондаренко. — М.: «Молодая гвардия», 2013. — 548 с.
4. Бойко О. Д. Історія України: Посібник для студентів вузів. — К.: Академія, 2005. — 687 с.
5. Базанов С. Н. Алексей Алексеевич Брусилов. — М.: Цейхгауз, 2006. — 48 с.
6. Белова И. Б. Первая мировая война и российская провинция. 1914 — февраль 1917г. / И. Б. Белова. — М.: АИРО-XXI, 2011. — 288 с.
7. Бологов Н. А. Мировая империалистическая война 1914–1918 гг. — Л.: ВМА РККА им. Ворошилова, 1937. — 242 с.
8. Буркхардт Я. Размышления о всемирной истории/Пер. с нем. — М.; СПб.: Центр гуманитарных инициатив, 2013. — 560 с.
9. Грицак Я. Й. Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX–XX ст.: Навч. посібник. — К.: Генеза, 1996. — 360 с.
10. Грушевський М. Ілюстрована історія України / М. Грушевський. — К.: Наукова думка, 2002. — 544 с.
11. Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття: Нариси політичної історії. — К.: Либідь, 1993. — 288 с.
12. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Всесвітня історія. ХХ-початок ХХІ століття. Довідник для учнів та абітурієнтів: Навчальний посібник. — Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2009. — 480 с.
13. Державні, політичні та громадські діячі України: політичні портрети: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. I–IV рівнів акредитації / В. І. Астахова, К. В. Астахова, Є. О. Бондарев та ін. — К.: Ін Юре, 2002. — 473 с.
14. Етнічна історія давньої України / П. П. Толочко, Д. Н. Козак, О. П. Моця та ін. — К., 2000. — 276 с.
15. Оськин М. В. Неизвестные трагедии Первой мировой. Пленные. Дезертиры. Беженцы / М. В.Оськин.-М.: Вече, 2011. — 432 с.
16. Оськин М. В. Брусиловский прорыв /М. В. Оськин. — М.: Яуза, Эксмо, 2010. — 208 с.
17. Зайончковский А. Мировая война 1914–1918 гг. — М.: Государственное военное издательство Наркомата обороны Союза ССР. — 1938. — Т.1. — 334 с.
18. Залізник Л. Л. Первісна історія України: Навч. посібник. — К.: Вища школа, 2000. — 263 с.
19. Історія війн і збройних конфліктів в Україні. Енциклопедичний довідник / Автори-упорядники: О. І. Гуржій, А. В. Атрохов, О. М. Доценко, В. А. Колесник, В. В. Корнієнко та ін. — К.: Видавництво гуманітарної літератури, 2004. — 522 с.
20. Історія України / Ю. Зайцев, В. Баран, Я. Грицак та ін. Львів: Світ, 2002. — 520 с.
21. Історія України від найдавніших часів до наших днів: Навч. посібник для студ. вузів / Ю. І. Макар, Б. Ф. Біленький, А. П. Коцур та ін. — Чернівці, 1998. — 335 с.
22. Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / В. Ю. Король (уклад.). — К.: Академія, 2002. — 448 с.
23. Історія України: Навч. посіб. / В. М. Литвин, В. М. Мордвінцев, А. Г. Слюсаренко — К.: Знання-Прес, 2002. — 670 с.
24. Історія України: навч. посіб. / В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін. — К.: Альтернативи, 2002. — 472 с.
25. Історія України: Хрестоматія: У 2-х ч. / Упор. С. М. Клапчук, Б. І. Білик, Ю. А. Горбань та ін. — К.: ІЗМН, 1996. — Ч. I. — 372 с.; Ч. II. — 336 с.
26. Нелипович С. Г. Варшавское сражение. Октябрь 1914. — М.: Цейхгауз, 2006. — 64 с.
27. Нелипович С. Н. Брусиловский прорыв. Наступление Юго-Западного фронта в кампанию 1916 года. — М.: Цейхгауз, 2006. — 48 с.
28. Мировые войны XX века: В 4 кн.: Кн.1. Первая мировая война: Ист. Очерк / Отв.ред. Г. Д. Шкундин. — 2002. — 686 с.
29. Корсун Н. Г. Кавказский фронт Первой мировой войны / Н. Г. Корсун. — М.: ООО «Издательство АСТ»; ООО «Транзиткнига», 2004. — 685 с.
30. Кесновский А. А. Мировая война (краткий очерк). К 25-летию объявления войны (1914–1939). — Белград: Издание «Царского Вестника». — 10 с.
31. Павлович М. П. Милитаризм, маринизм и война 1914–1918гг. — М.: Жизнь и знание, 1918. — 68 с.
32. Порхунув Г. А. Генералитет русской армии в годы первой мировой войны (1914–1918 гг.): Учебное пособие для студентов. — Омск: Изд-во ОмГПУ, 1997. — 103 с.
33. Первая мировая война: дискуссионные проблемы истории. — М.: Наука, 1994. — 304 с.
34. Лановик Б. Д. та ін. Історія України: Навч. Посібник для студ. — К.: Знання, 2000. — 574 с.
35. Остафійчук В. Ф. Історія України: Сучасне бачення: Навч. посібник. — К.: Знання-Прес, 2002. — 352 с.
36. Первая мировая война в истории Беларуси, России и мира: Материалы Международной конференции 28–29 апреля 2011 г. — М.: Издательство Московского университета, 2011. — 216 с.
37. Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. І. Танцюри — К.: Академія, 2001. — 488 с.
38. Такман Б. Августовские пушки / Барбара Такман; пер. с англ. — М.: Астрель, 2012. — 571 с.
39. Такман Б. Первый Блицкриг. Август 1914. — М.: ООО «Издательство АСТ»; СПб.: Terra Fantastic, 1999. — 640 с.
40. Козлов Д. Ю. «Странная война» в Чёрном море (август-октябрь 1914 года). — М.: Квадрига, 2009. — 223 с.
41. Уткин А. И. Забытая трагедия. Россия в Первой мировой войне / А. И. Уткин. — Смоленск: Русич, 2000. — 272 с.
42. Нилланс Робин. Генералы Великой войны. Западный фронт 1914–1918.-М.:Астрель, 2005. — 454 с.
43. Стоун Н. Первая мировая война: Краткая история / Норман Стоун.-М.: АСТ, 2010. — 219 с.
44. Семененко В. І., Радченко Л. О. Історія України з прадавніх часів до сьогодення: Навч. посібник. — Х.: Торсінг, 2003. — 480 с.
45. Субтельний О. Україна. Історія / Орест Субтельний. — К.: Либідь, 1994. — 736 с.
46. Уткин А. И. Первая мировая война / А. И. Уткин. — М.: Алгоритм, 2001. — 592 с.
47. Шацко В. К. Последняя война царской России / В. К Шацко. — М.: ЭКСМО, 2010. — 254 с.
48. Шацко В. К. Первая мировая война 1914–1918. Факты. Документы. — М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. — 480 с.
49. Жванко Л. М. Біженці Першої світової війни: український вимір (1914–1918 рр.) / Л. М.Жванко. — Харків: Віровець А.П. «Апостроф», 2012. — 568 с.

ЗЕРКАЛЬ Н. Н.

ПАМЯТЬ О НАЧАЛЕ ТРАГЕДИИ ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ И СОВРЕМЕННОСТЬ

В статье предпринята попытка анализа начального этапа Первой мировой войны и сложной этнополитической ситуации украинцев в отношении дальнейшей судьбы разделённого этноса между враждующими политическими союзами, мотивов действий и решений которые в дальнейшем повлияли на разворачивание процессов политического и территориального объединения нации и длительного пути к созданию собственного независимого государства.

Ключевые слова: война, потери, государственность, военное противостояние, политические акты, политические партии, движения, лидеры, Антанта, Тройственный союз.

ZERKAL M.

BEGINNING FIRST WORLD WAR: HISTORICAL PROCESS AND NEED HISTORICAL UKRAINIANS OF CHOICE.

The article is devoted to the historical analysis of the initial period of the First World War complex ethno-political situation on the future of Ukrainian ethnicity scattered among rival political alliances motivated actions and decisions are further influenced the deployment of political and territorial unification of the nation and a long way to making their own independent state.

Key words: war, loss, state, armed conflict, political acts, people, political parties and movements, leaders Entente, Triple Alliance.

Стаття надійшла до редколегії 2.07.2014

УДК 94(477)

ШИТЮК Н. Н.

г. Николаев

НЕМЦЫ ЮГА УКРАИНЫ В ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ

В статье на основании широкого круга источников раскрываются разные формы антинемецкой кампании в годы Первой мировой войны.

Ключевые слова: антинемецкие настроения, немцы-колонисты, ликвидация немецкого землевладения.

Постановка проблемы. После объявления военных действий между Россией и Германией 20 июля 1914 г. [1] и Россией и Австро-Венгрией 26 июля 1914 г. [2] положение немецкого населения на юге России резко изменилось. Антинемецкая кампания включала а себя политические репрессии, запрет экономический и культурно-просветительской деятельности, проведения богослужений на немецком языке, лишение имущества по национальному признаку. Законодательные акты, вступившие в силу с началом Первой мировой войны, направлялись против поданных стран, ведущих войну против России. 22 сентября 1914 г. введены временные ограничения на приобретение недвижимого имущества, а также заведование ими, для поданных воюющих против России государств [3].

Изложение основного материала. В октябре 1914 г. в газетах опубликован законо-

проект, нацеленный на ограничение землевладения и землепользования российских подданных, предки которых вышли из враждебных теперь стран. Газеты «Новое время», «Вечернее время» опубликовали статьи с резкими выпадами против немецких поселенцев-собственников. Немецкие колонисты, давно живущие или родившиеся в России, приравнивались к «поданным враждебных государств». Такую же позицию занимало подавляющее большинство членов ЦК «Союза 17 октября», не принявшего никакого постановления по поводу опубликованного законопроекта. Таким образом, единственная партия, защищавшая до этого в Государственной думе и вне ее легитимные гражданские права российских подданных-немцев, тоже заняла враждебную к ним позицию.

20 июля 1914 г., в числе других, южные губернии России, Херсонская и Таврическая,